

Εισήγηση στην παρουσίαση του βιβλίου: **Επιβαλλόμενη Μητρότητα**

Της Ελιάννας Καναβέλη

Ελεύθερος Κοινωνικός Χώρος «αλτάι»,
25/7/2023

Σε μια περίοδο αναβαθμισμένου ενδιαφέροντος για ζητήματα που αφορούν στα αναπαραγωγικά δικαιώματα σε παγκόσμιο επίπεδο έρχεται αυτή η πολύ ενδιαφέρουσα έκδοση, η οποία εμβαθύνει στην πολυπλοκότητα του τοπίου των αναπαραγωγικών δικαιωμάτων στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής επεκτείνοντας τον προβληματισμό σε παγκόσμιο επίπεδο και εξετάζει τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα κινήματα υπέρ της επιλογής. Διερευνά τις ευρύτερες κοινωνικές επιπτώσεις της αναγκαστικής μητρότητας και της άρνησης της

αναπαραγωγικής εργασίας, ρίχνοντας φως σε ένα ζήτημα που επηρεάζει τις ζωές αμέτρητων ατόμων.

Το βιβλίο εκκινεί από μια παρουσίαση του ιστορικού πλαισίου σε σχέση με τις εκτρώσεις στις ΗΠΑ, δείχνει τη διαδρομή μέχρι τη νομιμοποίησή τους επισημαίνοντας ταυτόχρονα την απουσία συνταγματικής εγγύησης του δικαιώματος στην έκτρωση σε ομοσπονδιακό επίπεδο, κάτι που συνέβαλε και στον πρόσφατο περιορισμό της από το Ανώτατο Δικαστήριο, πέρσι το καλοκαίρι. Στο πλαίσιο αυτό το θέμα των εκτρώσεων τίθεται ως ζήτημα του

αμερικανικού κοινοβουλευτικού ανταγωνισμού ενώ θέτει και το ερώτημα γιατί δεν υπήρξε κίνημα στις ΗΠΑ; θεωρώ πολύ χρήσιμη τη συζήτηση που γίνεται σε αυτό το σημείο στο βιβλίο καθώς αναδεικνύονται κατά τη γνώμη μου δύο πολύ σημαντικά ζητήματα που ενδεχομένως θα μας απασχολήσουν ακόμη περισσότερο στο μέλλον.

Αρχικά, φαίνεται ότι ο ρόλος της πολιτείας στη διαφύλαξη της κοινωνικής δικαιοσύνης και στα δικαιώματα των πολιτών φτάνει μέχρι εκείνο το σημείο που δεν θα διακινδυνευτεί η εξουσία της εκάστοτε κυβέρνησης. Να γίνω πιο συγκεκριμένη κάνοντας κάποιες πολύ σημαντικές αναφορές και μέσα από το βιβλίο. Γνωρίζουμε ότι το ρεπουμπλικανικό κόμμα, ως ένα γνήσιο συντηρητικό κόμμα έχει σχέσεις με την εκκλησία και με οργανώσεις που στηρίζουν τη θεωρία του αγέννητου παιδιού και αντιτίθενται σφοδρά στις εκτρώσεις. Δεν είναι τυχαίο εξάλλου ότι εκεί που εφαρμόστηκε πρώτα ο περιορισμός των εκτρώσεων μετά την απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου ήταν πολιτείες που είχαν ρεπουμπλικάνους κυβερνήτες, ένας τέτοιος είναι ο κυβερνήτης της Φλόριντα και συνυποψήφιος του Ντ. Τραμπ για το χρίσμα των Ρεπουμπλικάνων, Ρον ΝτεΣάντις. Ταυτόχρονα όμως στο βιβλίο καταδεικνύεται και ο ρόλος των Δημοκρατικών, για να μην έχουμε αυταπάτες για την εξουσία και τα όριά της. Οι Δημοκρατικοί με αρκετές θητείες στο ενεργητικό τους, με πιο πρόσφατη αυτή του Μπαράκ Ομπάμα ενώ θα μπορούσαν να είχαν παρέμβει ουσιαστικά στη νομική θωράκιση του δικαιώματος στην έκτρωση δεν το έκαναν, «όχι απλά επειδή δεν είχαν τη γενικευμένη πλειοψηφία αλλά για να μπορούν να το επικαλούνται ως ζήτημα που θα κρίνει τα ποσοστά ψήφων που θα πάρουν στις εκλογές». Με άλλα λόγια αντιλαμβανόμαστε ότι τέτοια θέματα, όπως αυτό των εκτρώσεων αποτελούν βέλη στην εκλογική φαρέτρα γιατί μπορούν να αποτελέσουν ένα έδαφος όπου μπορούν να αναπτυχθούν «αντικρουόμενες ηθικολογικές προσεγγίσεις» που συχνά μπορούν να αποτελέσουν καθοριστικό παράγοντα στην επιλογή ψήφου των πολιτών.

Κι ενώ λοιπόν παρατηρήθηκε μια έντονη κοινοβουλευτική κινητοποίηση για το ζήτημα των εκτρώσεων με τους Δημοκρατικούς

να πρωτοστατούν ενάντια στον περιορισμό τους και τον Τζον Μπάιντεν, κάποτε πολέμιο των εκτρώσεων, να υπερασπίζεται το δικαίωμα στην επιλογή, δεν είδαμε μια αντίστοιχη κινητοποίηση του κινήματος στους δρόμους των ΗΠΑ παρά το γεγονός ότι οι δημοσκοπήσεις ήταν συντριπτικές ενάντια στην απαγόρευση (60%). Οι όποιες αντιδράσεις ήταν ιδιαίτερα χλιαρές, αν συνυπολογιστεί η σημασία και οι συνέπειες της συγκεκριμένης απόφασης αλλά και το παρελθόν των κινήματων των ΗΠΑ, τα οποία ήταν ιδιαίτερα μαχητικά, τελευταίο το κίνημα των Black Lives Matter.

Οι συγγραφείς σχολιάζοντας αυτό το παράδοξο θα λέγαμε δίνουν μια πολύ πειστική απάντηση, κατά τη γνώμη μου, για αυτό. Εστιάζουν στο ζήτημα του μη κερδοσκοπικού βιομηχανικού συμπλέγματος και την αφομοίωση σε μεγάλο βαθμό από μέρους του διαφόρων μορφών κινηματικής δράσης. Ως μη κερδοσκοπικό βιομηχανικό σύμπλεγμα ορίζεται «ένα σύστημα σχέσεων μεταξύ του κράτους (ή των τοπικών και ομοσπονδιακών κυβερνήσεων), των τάξεων που κατέχουν την ιδιοκτησία, των ιδρυμάτων και των μη κερδοσκοπικών/κυβερνητικών οργανώσεων κοινωνικών υπηρεσιών και των οργανισμών κοινωνικής δικαιοσύνης». Με απλά λόγια διάφορες ριζοσπαστικές μορφές δράσης, όπως οι καταλήψεις στέγης, δομές υγείας, ελευθεριακά σχολεία, ξενώνες κακοποιημένων γυναικών» αφομοιώνονται και υιοθετούνται από τη νεοφιλελεύθερη μορφή του κράτους. Σας θυμίζει κάτι; Διαβάζοντας το συγκεκριμένο κομμάτι έκανα διάφορες σκέψεις. Θυμήθηκα το κίνημα των πλατειών και ό,τι αυτό πρέσβευε, το οποίο αναφέρεται και στο βιβλίο, το οποίο σε μεγάλο βαθμό αφομοιώθηκε από την μετέπειτα κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ. Γενικά με το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης, περίοδο κατά την οποία άρχισε να υποχωρεί το κράτος πρόνοιας και οι δομές του, άρχισαν να έρχονται στο προσκήνιο διάφορες μορφές συλλογικής δράσης και αλληλεγγύης, κοινωνικά ιατρεία, φαρμακεία, αλληλέγγυες κουζίνες κλπ, οι οποίες με ένα τρόπο άρχισαν να υιοθετούνται και από ΜΚΟ και ιδρύματα που δραστηριοποιούνται σε ζητήματα κοινωνικής προσφοράς και δικαιοσύνης σε ένα πλαίσιο όμως νεοφιλελευθερισμού. Στο πλαίσιο αυτό είδαμε διάφορα ιδρύματα να στεγάζουν και να

υποστηρίζουν εναλλακτικές/κινηματικές δράσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών και οι καμπάνιες της για τα λοατκι άτομα και δικαιώματα. Στο σημείο αυτό κάποιος μπορεί να θέσει το ερώτημα: «και τι το κακό έχει αυτό;».

Δεν είναι απαραίτητα κακό γιατί η προβολή τέτοιων ζητημάτων από μεγάλους οργανισμούς και φορείς είναι δυνατό να συμβάλει στην διάδοση και αποδοχή τους από μεγαλύτερα και ευρύτερα κομμάτια της κοινωνίας. Από την άλλη όμως, είναι εύκολο να αντιληφθούμε ότι η όποια χρηματοδότηση των κινημάτων από ιδρύματα μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την ανεξαρτησία και την ακεραιότητα τους. Διαπιστώνουμε ότι σε μεγάλο βαθμό με αφορμή και το παράδειγμα των ΗΠΑ ότι το πόσο και πώς αντιστεκόμαστε εξαρτάται από τον βαθμό ενσωμάτωσης των αιτημάτων από το κράτος και τους φορείς γύρω από αυτό.

Επιστρέφοντας στο ερώτημα «Γιατί δεν υπήρξε κίνημα στις ΗΠΑ», οι συγγραφείς κάνουν ακόμη μια πολύ σημαντική επισήμανση, η οποία αναφέρεται στη διαφορετική ταξική, φυλετική σύνθεση της εκάστοτε πολιτείας. Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι η έκτρωση λόγω του αυξημένου κόστους διεξαγωγής της δεν είναι αυτονόητη ειδικά για τις φτωχές και για τις γυναίκες που ανήκουν στις μειονότητες. Είναι ήδη αρκετά δύσκολη και δεν χρειαζόταν ο περιορισμός τους από το Ανώτατο Δικαστήριο. Η απώλεια του συνταγματικού δικαιώματος στην έκτρωση είναι εμπόδιο αλλά δεν είναι το μόνο.

Ένα άλλο σημαντικό θέμα που τίθεται στο βιβλίο είναι η σύνδεση του περιορισμού των εκτρώσεων με την αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης του έθνους, ως μοχλό καταπίεσης και έμφυλης πειθάρχησης. Στο σημείο αυτό γίνεται μια πολύ εύστοχη παρατήρηση ότι αν θέλουμε να υπερβούμε αυτά τα προκαθορισμένα όρια, να αρνηθούμε αυτή την εργασία πρέπει να γίνει μια συλλογική διεκδίκηση της ελεύθερης και δωρεάν έκτρωσης, οι κοινωνικές παροχές να δίνονται σε όλα τα άτομα που γεννάνε και για όλες τις μορφές οικογένειας που το κράτος δεν τις αναγνωρίζει. Είναι επιτακτική ανάγκη ό,τι βαφτίζεται ατομική

και ιδιωτική υπόθεση να γίνει δημόσια γιατί αλλιώς δεν πρόκειται να γίνουν ζυμώσεις και να τεθούν σε μια σφαίρα διεκδίκησης. Στο πλαίσιο αυτό, από τη μια η άρνηση της επιβολής εργασίας στο επίπεδο της κύησης αλλά και η διεκδίκηση κοινωνικών παροχών για τη φροντίδα παιδιών σε διάφορες μορφές οικογένειας σε συνδυασμό με τη μάχη απέναντι σε αυτούς τους περιορισμούς συνθέτουν το κάδρο των δικών μας συλλογικών αντιστάσεων και διεκδικήσεων.

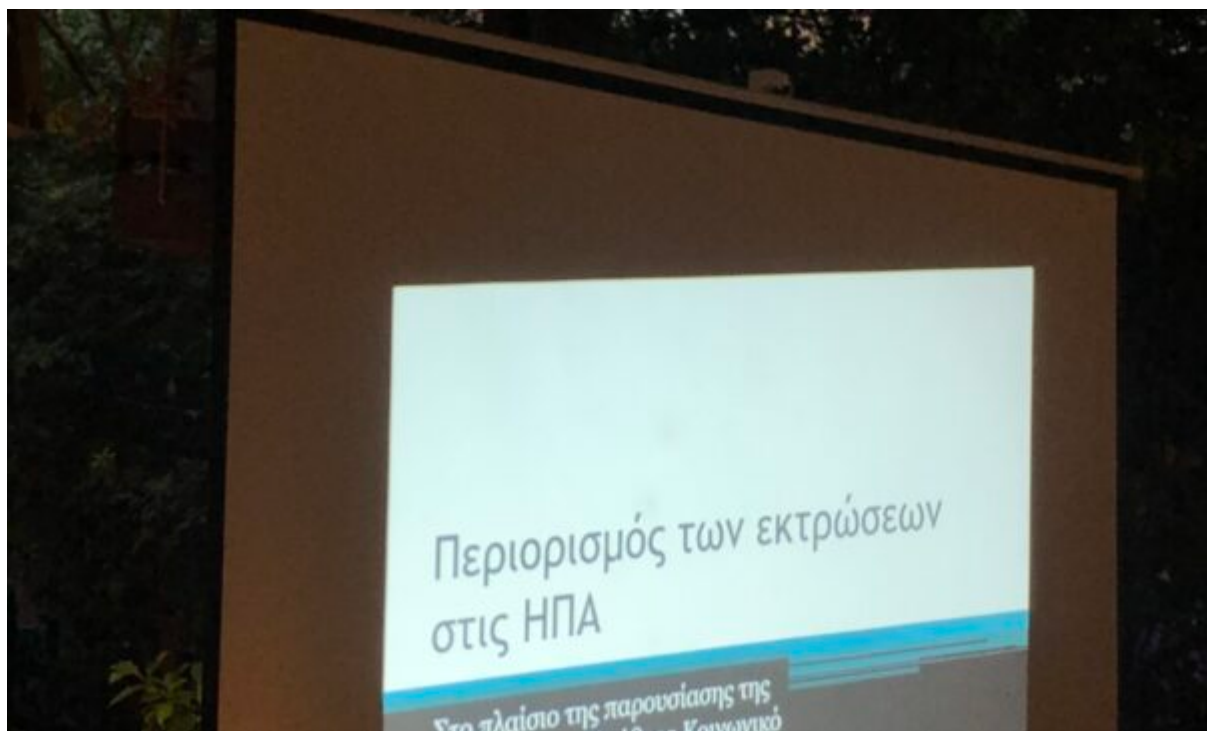
Χρήσιμο θα ήταν μιας και τίθεται και στο βιβλίο να κάνουμε μια αναφορά και στην επιβολή της οικογένειας ως μέσο ρύθμισης των αντιφάσεων. Η εστίαση στην οικογένεια ως χώρο ατομικής ευθύνης και αυτοδυναμίας έχει συμβάλλει στην άνοδο μιας μορφής συντηρητισμού, η οποία δίνει έμφαση στους παραδοσιακούς ρόλους των φύλων. Στο εγχώριο συγκείμενο η παραδοσιακή, ετεροκανονική, πυρηνική οικογένεια αποτελεί θεματοφύλακα των συντηρητικών απόψεων και αφηγημάτων και μοχλός κατασκευής κυρίαρχων σχέσεων, θέσεων και αντιλήψεων. Το πλαίσιο της ορίζεται αυστηρά μέσα από το ετεροκανονικό μοντέλο και νέες μορφές οικογένειας, αν και υπάρχουν, συστηματικά αγνοούνται. Η οικογένεια στο συγκεκριμένο εθνικό πλαίσιο επ' αφορμής των πολλαπλών και συνεχών κρίσεων μπήκε και μπαίνει πολλές φορές στο κάδρο, είτε ως «πάσχον σώμα» είτε ως θεματοφύλακας αξιών που χάνονται.

Έτσι, δεν θα πρέπει να θεωρηθεί άσχετο με αυτό η δημιουργία του υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, στο οποίο παρατηρείται μια γενικότερη κοινωνική αποσταθεροποίηση, όπου η επιλογή είναι το δίχως άλλο μια έννοια ταυτισμένη με τον ατομιστικό νεοφιλελευθερισμό και η επίκληση σε αυτή την έννοια της ελεύθερης επιλογής την απογυμνώνει από τις διαδικασίες συγκρότησης της υποκειμενικότητας, θα πρέπει να αναζητήσουμε λύσεις πέρα από τον ατομιστικό νεοφιλελευθερισμό και την παραδοσιακή οικογένεια. Να αναζητήσουμε, όπως λένε και οι συγγραφείς, μορφές συγκρότησης συγγένειας και σχέσεων πέρα από βιολογικούς δεσμούς ή παραδοσιακά έμφυλους ρόλους. Με τα δικά τους λόγια:

«Μπροστά στην κατάρρευση των θεσπισμένων βεβαιοτήτων αυτού του κόσμου, που αφορούν και τη μορφή της οικογένειας, δεν πρέπει να επιστρέψουμε στην κανονικότητα, αλλά αντίθετα να ακολουθήσουμε το υπάρχον ρεύμα που δομεί νέες μορφές οικειότητας και συσχέτισης στα πλαίσια ενός διαρκούς καθημερινού αγώνα».

Ακολουθούν φωτογραφίες από την εκδήλωση

Επιβαλλόμενη Μητρότητα

Ο σύγχρονος περιορισμός των εκτρώσεων στις ΗΠΑ.
τα όρια των κινημάτων υπέρ της επιλογής και
οι αρνήσεις αναπαραγωγικής εργασίας

